

Musiqa rahbarining ish rejasi — bu har doim tadbirlar olib borish ro'yxati, bolalarning estetik va badiiy didini shakllantirishga qaratilgan tizimli hujjatdir. Reja odatda **yillik hamda, choraklik va oylik** ko'rinishda bo'ladi.

Musiqa rahbarining ish rejasi faoliyati quyidagi 4 ta asosiy blokdan iborat bo'lishi mumkin:

- 1.O'quv-tarbiyaviy ishlar:** Mashg'ulotlar o'tkazish masalan (qo'shiq aytish, raqs, musiqa tinglash).
- 2.Bayram va ko'ngilochar tadbirlar:** Ertaliklar, musiqiy kechalar va tanlovlar.
- 3.Ota-onalar va tarbiyachilar bilan ishlash:** Maslahatlar, ochiq darslar va uslubiy yordam va hakazolarni o'z ichiga oladi
- 4.O'z ustida ishlash:** Yangi repertuarlar ustida ishlash va malaka oshirish kerak bo'ladi.

Namunaviy Yillik Ish Rejasi (Kalendar reja) quyidagi jadvalga e'tiboringizni qarating.

Oylar	Tadbir nomi / Mavzu	Maqsad va vazifalar
Sentabr	"Bilimlar kuni"	Bolalarning musiqiy qobiliyatini aniqlash va o'rganish.
Oktabr	"Oltin kuz" bayrami	Tabiat go'zalligini musiqa orqali his qilish va o'rganish..
Noyabr	"Mening oilam - mening baxtim"	Oilaga muhabbat ruhida qo'shiqlar o'rgatish.
Dekabr	"Yangi yil sarguzashtlari"	Sahna ko'rinishlari va bayramona kayfiyat va hursandchilik ifodasi.
Yanvar	"Qishki o'yinlar" (O'yin-kulgi)	Musiqiy o'yinlar orqali ritmikasini rivojlantirish.
Fevral	"Vatan himoyachilari kuni"	Harbiy-vatanparvarlik ruhidagi taronalar.
Mart	"8-mart - Onajonlar bayrami"	Lirik qo'shiqlar va nazokatli raqslar.
Aprel	"Navro'z" sayili	Milliy qadriyatlar va folklor musiqasi.
May	"Xotira kuni" va "Xayr bog'cha"	Yakuniy hisobot konsertlari va bitiruv kechasi.

3. Haftalik mashg'ulotlar tartibi

Mashg'ulotlarni rejalashtirishda bolalarning yoshiga qarab quyidagi qismlarga bo'lish tavsiya etiladi:

1. **Musiqiy-ritmik harakatlar:** (5-7 daqiqa) - Yurish, yugurish, qomatni to'g'ri tutish.
2. **Musiqi tinglash:** (3-5 daqiqa) - Mashhur kompozitorlar asarlarini tahlil qilish.
3. **Vokal-xor malakalari:** (7-10 daqiqa) - Nafas mashqlari va qo'shiq o'rgatish.
4. **Raqs va o'yinlar:** (5-8 daqiqa) - Milliy va zamonaviy raqs elementlari.

4. Metodik tavsiyalar

Muhim eslatma: Har bir mashg'ulotda bolaning hissiy holatiga e'tibor bering. Musiqa faqat "o'rganish" emas, balki "zavqlanish" vositasi bo'lishi kerak.

- **Repertuar tanlash:** Bolalarning ovoz diapazoniga mos (juda baland yoki past bo'lmagan) qo'shiqlarni tanlang.
- **Ko'rgazmalilik:** Mashg'ulotlarda rasmlar, o'yinchoqlar va AKT (audio/video) vositalaridan foydalaning.
- **Individual yondashuv:** Iqtidorli bolalar bilan alohida, tortinchoq bolalar bilan guruhda ishleng.

Faoliyat turi	Asosiy vositasi	Asosiy maqsad
Tinglash	Quloq va hissiyot	Musiqiy madaniyatni shakllantirish
Kuylash	Ovoz apparati	Musiqiy ifodalilik va nutq rivoji
Harakat	Tana harakati	Ritm va plastikani shakllantirish
Cholg'u ijrochiligi	Musiqa asboblari	Ijodkorlik va eshitish qobiliyati

2026 YIL UCHUN MUSIQA RAHBARINING ISH REJASI

I. Yil davomida bajariladigan umumiy vazifalar

- O'quvchilar (yoki tarbiyalanuvchilar)ning musiqiy eshituvini, ritm sezgisini, kuylash malakasini rivojlantirish
- Milliy va jahon musiqiy merosini tanishtirish
- Musiqiy faoliyat orqali estetik tarbiya berish
- Bayram va tadbirlarning badiiy-musiqiy qismini tayyorlash
- Yosh guruhlar xususiyatidan kelib chiqib, qo'shiqlar repertuarini shakllantirish
- Ota-onalar bilan hamkorlikda musiqiy tarbiya yo'nalishida ish olib borish

- Yangi metodikalar, interaktiv mashg'ulotlar va zamonaviy musiqiy o'yinlar qo'llash

II. Oylik reja (kengaytirilgan)

Yanvar

- Yangi yil kayfiyatiga oid qo'shiqlar bilan ishlash
- Qish fasliga oid musiqiy ritmik mashqlar
- "Qish sehlari" kichik musiqiy ko'rinishini tayyorlash
- O'quvchilar bilan yakka kuylash mashqlarini yo'lga qo'yish

Fevral

- Vatanparvarlik qo'shiqlari repertuarini tanlash va o'rganish
- Ritm bo'yicha umumlashtiruvchi mashqlar
- 14-fevral – Zahiriddin Muhammad Bobur tavalludi munosabati bilan tadbirga tayyorgarlik
- 23-fevral – Jasorat va Vatan himoyasi mavzusida musiqiy dastur

Mart

- 8-mart bayrami uchun badiiy dastur tayyorlash
- Bahor qo'shiqlaridan iborat yangi repertuar ishlab chiqish
- "Bahor kuy-qo'shiqlari" mini-konserti
- Milliy cholg'ular ovozi bilan tanishtirish

Aprel

- Bolalar musiqiy didini rivojlantiruvchi tinglash darslari
- Ritmik raqs harakatlarini boyitish
- "Navro'z" tadbiri uchun musiqiy sahna ko'rinishlari
- Yil so'nggi konserti uchun dastlabki tanlov

May

- O'quv yili tugashi munosabati bilan keng ko'lamli chiqishlar
- Yil yakuni bo'yicha umumlashtiruvchi mashg'ulotlar
- Iqtidorli bolalarni saralash va yozgi ijodiy guruhga jalb qilish

Iyun

- Yozgi mavsum qo'shiqlarini o'rganish
- Musiqiy o'yinlar festivali o'tkazish
- Ochiq havoda ritm mashqlari
- Iqtidorli bolalar bilan alohida mashg'ulotlar

Iyul

- Tinglash madaniyati bo'yicha maxsus mashg'ulotlar
- Musiqaga mos harakatlar bo'yicha ijodiy laboratoriya
- Cholg'u asboblari qiziqishni oshirish
- Yozgi kichik musiqiy ko'rinishlar

Avgust

- Yangi o'quv yiliga tayyorgarlik
- Repertuarni yangilash
- Yangi qo'shiqlarni tanlab olish
- Metodik qo'llanmalar bilan ishlash

Sentabr

- Mustaqillik bayramiga tayyorgarlik

- “O‘quv yiliga xush kelibsiz” musiqiy dasturi
- O‘quvchilar bilan musiqiy savodning boshlang‘ich tushunchalariga kirish

Oktabr

- O‘qituvchilar kuni munosabati bilan tadbir
- Milliy kuylar bo‘yicha maxsus mashg‘ulot
- Kuylash texnikasini chuqurlashtirish

Noyabr

- Raqs va ritmga oid murakkab mashqlar
- Yangi yil dasturiga tayyorgarlikni boshlash
- Bolalar uchun musiqiy spektakl sahnalashtirish

Dekabr

- Yangi yil bayrami uchun musiqiy chiqishlar
- Yil yakuni bo‘yicha musiqiy ko‘rgazma va tanlov
- O‘quvchilar musiqiy rivoji bo‘yicha hisobot tayyorlash

III. Haftalik ish turlari

- Guruhlar bo‘yicha musiqiy mashg‘ulotlar (2–3 marotaba)
- Ritmik harakat mashqlari
- Xor bo‘lib kuylash
- Tinglab idrok etish darslari
- Yakka kuylashga iqtidorli bolalar bilan ishlash
- Ota-onalar bilan maslahatlar
- Tayyorlov – nutq, sahna, ovoz mashqlari

IV. Yillik tadbirlar ro‘yxati

- Mustaqillik kuni
- O‘qituvchilar kuni
- Navro‘z bayrami
- Yangi yil bayrami
- 8-mart – Xalqaro xotin-qizlar kuni
- Vatanparvarlik tadbirlari
- Ijodiy tanlovlar va festivallar
- Yil yakuniy gala konserta

V. Hujjatlar va nazorat ishlari

- Oylik va haftalik reja
- Repertuar daftari
- Mashg‘ulot qaydnomalari
- Tadbir ssenariylari
- O‘quvchilar musiqiy rivojlanish monitoringi
- Yil yakuniy hisobot

VI. Metodik va ijodiy ishlar

- Zamonaviy musiqiy o‘yinlar ishlab chiqish
- Milliy kuy-qo‘shiqlarni yoshga mos holda moslashtirish
- Interaktiv texnologiyalar (audio, video, prezentatsiya)ni qo‘llash
- Metodik seminar va kurslarda qatnashish

Musiqiy faoliyat turlari va ularning xususiyatlari

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida (MTT) musiqa rahbari va tarbiyalanuvchilarning ijrochilik malakalari ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Bu jarayon shunchaki qo'shiq aytish emas, balki bolaning estetik didini shakllantirish va hissiy intellektini rivojlantirishga qaratilgan.

1. Musiqa rahbarining professional ijrochilik malakalari

Musiqa rahbari nafaqat pedagog, balki mohir ijrochi ham bo'lishi shart. Uning asosiy malakalari quyidagilardan iborat:

- **Cholg'u asboblari mahorat bilan chala olish:** Fortepiano (yoki akkordeon/bayon) chalish mahorati darsning dinamikasini belgilaydi. Musiqa rahbari asarni hissiyot bilan, texnik jihatdan xatosiz ijro etishi kerak.
- **Vokal-xor mahorati:** Bolalarga o'rnak bo'ladigan darajada toza intonatsiya va to'g'ri nafas olish bilan qo'shiq kuylash.
- **Raqs va ritmika:** Bolalarga harakatlarni ko'rsatib berishda plastiklik va ritm tuyg'usining kuchliligi.
- **Ssenariy muallifligi va rejissyorlik:** Bayram tadbirlarini badiiy jihatdan yuqori saviyada tashkil etish va rollarni taqsimlash malakasi.

2. Tarbiyalanuvchilarning ijrochilik malakalari

Bolalarda musiqa darslari davomida quyidagi to'rtta yo'nalishda ijrochilik ko'nikmalari shakllantiriladi:

A. Vokal ijrochiligi (Qo'shiq aytish)

Bolalar kichik guruhdan boshlab quyidagilarni o'rganadilar:

- Musiqiy asarni boshlanishi va tugashini his qilish.
- So'zlarni aniq talaffuz qilish (diksiya).
- Ansambl bo'lib, ya'ni bir-birini eshitib jamoaviy kuylash.

B. Musiqiy-ritmik harakatlar

Bu bolaning tanasini boshqarish va musiqani tana orqali his qilish mahoratidir:

- Musiqa xarakteriga mos harakatlanish (shodmona yurish, mayin raqs).
- Milliy va zamonaviy raqs elementlarini bajarish.

C. Bolalar cholgʻu asboblari*da* ijro etish

Shovqinli va cholgʻu asboblari*da* (doira, uchburchak, metallofon, qoshiqlar) oddiy ritmlarni chala olish malakasi. Bu bolada **ritm tuygʻusini** va **mayda motorikani** rivojlantiradi.

D. Musiqa tinglash va tahlil

Bu "passiv ijrochilik" bo'lsa-da, bolaning musiqani tushunish va uning kayfiyatini (g'amgin, quvnoq, vazmin) farqlay olish qobiliyatini shakllantiradi.

3. Ijrochilik malakalarini rivojlantirish bosqichlari

Guruh	Asosiy maqsad
Kichik guruh	Musiqaga qiziqish uygʻotish, oddiy taqlidiy harakatlar.
Oʻrta guruh	Mustaqil ravishda qoʻshiqni boshlash, ritmni his qilish.
Katta va Tayyorlov guruhi	Murakkabroq raqs harakatlari, asarni ifodali kuylash va cholgʻularda jamoaviy joʻr boʻlish.

Muhim eslatma: Musiqa rahbarining shaxsiy namunasi va emotsional yondashuvi bolalardagi ijrochilik malakasining 80% muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Agar ustoz musiqani sevsa, bola ham uni sevib ijro etadi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida musiqiy ta'lim shunchaki "qo'shiq kuylash" emas, balki bolaning intellektual, hissiy va axloqiy dunyosini shakllantiruvchi kuchli vositadir. Musiqa darslari orqali o'quvchining diqqati, xotirasi va ijodiy tafakkuri rivojlanadi.

Quyida musiqiy ta'lim metodlarining asosiy o'rni va ahamiyatini tahlil qilamiz:

1. Musiqiy ta'limning asosiy vazifalari

Musiqa metodlari ta'limda quyidagi muhim funksiyalarni bajaradi:

- **Estetik tarbiya:** Go'zallikni his qilish va qadrlashni o'rgatadi.
- **Kognitiv rivojlanish:** Musiqa ritmi va strukturasi matematik mantiq hamda til o'rganish qobiliyatini oshiradi.
- **Psixologik yengillik:** O'quvchilardagi charchoq va stressni kamaytirib, dars samaradorligini oshiradi.

2. Zamonaviy musiqiy ta'lim metodlari

Bugungi kunda pedagogikada keng qo'llaniladigan metodlar o'quvchini darsning faol ishtirokchisiga aylantiradi:

Metod nomi	Tavsifi va maqsadi
Vokal-xor malakalari	To'g'ri nafas olish, artikulyatsiya va jamoada ishlashni o'rgatadi.
Musiqa tinglash va tahlil	Asarning mazmunini tushunish, asboblari va janrlarni farqlashni rivojlantiradi.
Musiqiy-ritmik harakatlar	Tana orqali ritmni his qilish, koordinatsiyani yaxshilash.

Metod nomi	Tavsifi va maqsadi
Interaktiv o'yinlar	Musiqiy savodxonlikni qiziqarli o'yinlar (masalan, "Doremi" zinapoyasi) orqali o'rgatish.

3. Ta'lim jarayonidagi metodik yondashuvlar

Musika o'qituvchisi dars o'tishda quyidagi yondashuvlardan foydalanishi maqsadga muvofiq:

- Ko'rsatmalilik (Visual):** Video materiallar, kompozitorlar hayoti va cholg'u asboblari tasvirlar orqali ko'rsatish.
- Suhbat va munozara:** Musika asari uyg'otgan his-tuyg'ular haqida erkin fikr almashish.
- Ijodiy faollik:** Bolalarga ma'lum bir ohangga mos she'r to'qish yoki oddiy ritmik hamrohlik qilish imkonini berish.

Muhim eslatma: Musiqiy ta'lim nafaqat san'at, balki **milliy o'zlikni anglash** vositasidir. Shuning uchun "Maqom" yoki "Baxshichilik" kabi milliy merosimizni zamonaviy metodlar bilan uyg'unlashtirish bolada vatanparvarlik hissinini kuchaytiradi.

Xulosa

Musiqiy ta'lim metodlari to'g'ri tanlansa, u boshqa fanlarni (matematika, adabiyot, tarix) o'zlashtirishga ham yordam beradi. Musika — bu ruhning tili, metod esa shu tilni bolaga tushuntirib beruvchi ko'prikdir.

Musiqi Rahbarining Amaliy Kompetensiyalari

<https://gemini.google.com/share/09df1ddf3c33>

Musiqi rahbarlarining amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish

Musiqi rahbarlarining amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish — bu nafaqat musiqiy mahoratni oshirish, balki pedagogik, psixologik va tashkilotchilik qobiliyatlarini uyg'unlashtirish jarayonidir. Bugungi kunda zamonaviy musiqi rahbari shunchaki cholg'u chaluvchi emas, balki kreativ loyihalar boshqaruvchisi hamdir.

1. Amaliy kompetensiyalarning asosiy tarkibiy qismlari

Musiqi rahbarining malakasi quyidagi to'rtta yo'nalishda namoyon bo'ladi:

- **Musiqiy-ijrochiik mahorati:** Cholg'u asboblari mahorat bilan chalish, vokal texnikasi va dirijyorlik asoslarini bilish.
- **Pedagogik va metodik mahorat:** Musiqi o'rgatishning zamonaviy usullarini (masalan, Orff, Kodaly metodikalarini) qo'llay olish.
- **Raqamli (IT) kompetensiya:** Musiqiy muharrirlar (Sibelius, Finale) va ovoz yozish dasturlari (Cubase, FL Studio) bilan ishlash.
- **Ssenariy va rejissyorlik:** Tadbirlar, konsertlar va bayram dasturlari ssenariysini tuzish hamda sahnalashtirish.

2. Rivojlantirish bosqichlari va usullari

Musiqi rahbarlarining mahoratini oshirish uchun quyidagi amaliy qadamlar tavsiya etiladi:

Bosqich	Faoliyat turi	Kutilayotgan natija
Diagnostika	O'z bilim va ko'nikmalarini tanqidiy tahlil qilish.	Kamchiliklarni aniqlash va individual reja tuzish.
Interaktiv trening	Master-klasslar va mahorat darslarida qatnashish.	Yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish.

Bosqich	Faoliyat turi	Kutilayotgan natija
Kreativ izlanish	An'anaviy usullarni zamonaviy janrlar bilan uyg'unlashtirish.	Mashg'ulotlarning jozibadorligini oshirish.
Refleksiya	O'tkazilgan dars va tadbirlarni video tahlil qilish.	Kelgusi xatolarning oldini olish.

3. Zamonaviy yondashuv: "Soft Skills" va Kreativlik

Musiqi rahbari uchun **yumshoq ko'nikmalar (soft skills)** juda muhim:

1. **Emotsional intellekt:** O'quvchilarning kayfiyatini his qilish va musiqiy asar orqali ularning emotsiyalarini boshqarish.
2. **Kommunikativlik:** Ota-onalar va jamoa bilan samarali muloqot o'rnatish.
3. **Loyiha boshqaruvi:** Musiqiy to'garaklar yoki festivallarni boshidan oxirigacha rejalashtirish va amalga oshirish.

Muhim eslatma: Amaliy kompetensiya — bu faqat nazariy bilim emas, balki olingan bilimlarni kutilmagan pedagogik vaziyatlarda to'g'ri qo'llay olish qobiliyatidir.

Kelajakdagi tendensiyalar

Hozirgi vaqtda musiqa ta'limiga **STEAM** (Fan, Texnologiya, Muhandislik, San'at va Matematika) yondashuvi kirib kelmoqda. Bu esa musiqa rahbaridan musiqani fizika (tovush akustikasi) va matematika (ritm va o'lchovlar) bilan bog'lab tushuntirishni talab qiladi.

Sizga musiqa rahbarining **shaxsiy rivojlanish rejasi (namuna)** yoki **zamonaviy musiqiy dasturlar ro'yxati** bo'yicha ma'lumot kerakmi?

Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish asoslari

<https://gemini.google.com/share/d9a41c37b32d>

Ta'lim tarbiya jarayonini tashkil etish asoslari

Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish — bu o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi maqsadli hamkorlik bo'lib, u nafaqat bilim berishni, balki shaxsni har tomonlama shakllantirishni ham ko'zda tutadi. Ushbu jarayon bir necha muhim tamoyillar va bosqichlar asosiga quriladi.

Quyida ta'lim-tarbiya jarayonining asosiy tarkibiy qismlari va tamoyillari keltirilgan:

1. Ta'lim va tarbiya birligi tamoyili

O'zbekiston ta'lim tizimida "Ta'limsiz tarbiya, tarbiyasiz ta'lim bo'lmaydi" degan g'oya ustuvor hisoblanadi.

- **Ta'lim:** Bilim, ko'nikma va malakalarni hosil qilish jarayoni.
- **Tarbiya:** Ma'naviy-axloqiy sifatlarni, dunyoqarashni va ijtimoiy xulq-atvorni shakllantirish.

2. Jarayonning asosiy komponentlari

Ta'lim jarayonini samarali tashkil etish uchun quyidagi zanjirga amal qilinadi:

- **Maqsad qo'yish:** Davlat ta'lim standartlari (DTS) asosida nima o'rgatilishini belgilash.
- **Mazmun:** O'quv rejalari va darsliklardagi ma'lumotlar majmuasi.
- **Metodlar:** Bilimni yetkazish usullari (interaktiv, an'anaviy, loyihaviy).
- **Vositachilik:** Texnik vositalar, AKT, ko'rgazmali qurollar.
- **Natija va tahlil:** Egallangan bilimlarni baholash va jarayonni korrektirovka qilish.

3. Tashkiliy shakllar

Ta'lim-tarbiya jarayoni turli shakllarda amalga oshiriladi:

1. **Dars:** Asosiy tashkiliy shakl.
2. **Ekskursiya:** Nazariyani amaliyot bilan bog'lash.
3. **To'garak va laboratoriya ishlari:** Talantlarni yuzaga chiqarish va amaliy ko'nikmalarni charxlash.

4. **Mustaqil ta'lim:** O'quvchining o'z ustida ishlashi.

4. Zamonaviy yondashuvlar

Bugungi kunda ta'limni tashkil etishda quyidagi omillarga e'tibor qaratilmoqda:

Yondashuv	Tavsifi
Insonparvarlik	O'quvchi shaxsini markazga qo'yish, uning qiziqishlarini hisobga olish.
Integratsiyalash	Fanlararo bog'lanishni ta'minlash (masalan, fizika va matematika bog'liqligi).
Raqamlashtirish	Ta'limga sun'iy intellekt va masofaviy platformalarni jalb qilish.
Kreativlik	Muammoli vaziyatlarni yaratish orqali tanqidiy fikrlashni o'zlashtirish.

Muhim eslatma: Ta'lim-tarbiya jarayoni doimiy harakatdagi tizimdir. U jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy talablaridan kelib chiqib o'zgarib boradi.

Musiqiy ta'limda innovatsion metodlar

<https://gemini.google.com/share/ba93a884813b>

Musiqiy ta'limda innovatsion metodlar va texnologiyalar

Musiqiy ta'lim bugungi kunda faqatgina cholg'u chalishni o'rganish emas, balki san'atni texnologiya bilan uyg'unlashtirish jarayoniga aylandi. Innovatsiyalar darslarni qiziqarli qilish bilan birga, murakkab nazariy tushunchalarni osonroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Quyida musiqiy ta'limdagi eng asosiy innovatsion yo'nalishlarni ko'rib chiqamiz:

1. Raqamli texnologiyalar va dasturiy ta'minot

Zamonaviy musiqachi uchun kompyuter va maxsus dasturlar asosiy ish quroliga aylangan.

- **DAW (Digital Audio Workstation):** Ableton Live, FL Studio yoki Logic Pro kabi dasturlar orqali o'quvchilar nafaqat musiqa tinglaydi, balki o'z kompozitsiyalarini yaratishadi.
- **Notatsiya dasturlari:** Sibelius va Finale kabi dasturlar qo'lda nota yozishdagi xatolarni kamaytiradi va partituralarni professional darajada tayyorlash imkonini beradi.
- **Virtual asboblari (VST):** Birgina klaviatura yordamida butun bir simfonik orkestr ovozi hosil qilish mumkin.

2. Masofaviy va interaktiv ta'lim metodlari

Global tarmoq musiqiy ta'lim chegaralarini kengaytirdi.

- **Onlayn master-klasslar:** Dunyoning istalgan nuqtasidagi professorlardan dars olish imkoniyati (masalan, Zoom yoki maxsus platformalar orqali).
- **Gamifikatsiya (O'yinlashtirish):** *Yousician* yoki *Simply Piano* kabi ilovalar orqali o'quvchilar ballar yig'ib, o'yin tarzida cholg'u chalishni o'rganishadi.
- **Smart-doskalar:** Musiqa nazariyasi va solfejio darslarida notalarni interaktiv tarzda ko'rsatish va darhol tinglash imkonini beradi.

3. Innovatsion pedagogik yondashuvlar

Texnologiyadan tashqari, dars o'tish uslublari ham transformatsiya bo'lmoqda:

Metod	Tavsifi
"Teskari sinf" (Flipped Classroom)	O'quvchi nazariyani uyda videodars orqali o'rganadi, darsda esa faqat amaliyot bilan shug'ullanadi.
STEAM yondashuv	Musiqani fizika (tovush to'lqinlari) va matematika (ritm va o'lchov) bilan bog'lab o'rgatish.
Loyihaviy ta'lim	O'quvchiga shunchaki asar berilmaydi, balki "O'z albomingni yarat" kabi kreativ topshiriq beriladi.

4. Sun'iy intellekt (AI) musiqada

Sun'iy intellekt endi o'qituvchiga yordamchi vazifasini o'tamoqda:

- **Kompozitsiya:** AI yordamida o'quvchilar o'z ohanglariga mos garmoniyalarni avtomatik yaratishi mumkin.
- **Xatolarni tuzatish:** Ba'zi ilovalar o'quvchi chalayotgan vaqtda noto'g'ri notani real vaqt rejimida aniqlab, ko'rsatib beradi.

Muhim eslatma: Har qanday texnologiya o'qituvchining o'rnini bosa olmaydi, balki uning imkoniyatlarini kengaytiruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi.

Musiqi Rahbarining Innovatsion Kompetensiyasi

<https://gemini.google.com/share/e24725287679>

Musiqi rahbarining innovatsion kompetensiyasi

Musiqi rahbarining **innovatsion kompetensiyasi** — bu nafaqat cholgʻu asboblari chalish yoki qoʻshiq aytish, balki taʼlim jarayoniga yangi gʻoyalar, texnologiyalar va noanʼanaviy yondashuvlarni tatbiq etish qobiliyatidir. 2026-yilgi zamonaviy taʼlim talablari doirasida bu tushuncha yanada kengroq maʼno kasb etadi.

Quyida musiqi rahbarining innovatsion kompetensiyasini belgilovchi asosiy yoʻnalishlarni koʻrib chiqamiz:

1. Texnologik kompetentsiya (Raqamli musiqi)

Zamonaviy musiqi rahbari anʼanaviy pianino bilan cheklanib qolmasligi kerak.

- **Musiqiy dasturlar:** Notani tahrirlash (Sibelius, MuseScore) va ovoz yozish (DAW - Ableton, FL Studio) dasturlarini bilish.
- **Virtual asboblari:** Mashgʻulotlarda sintezatorlar va MIDI-kontrollerlardan foydalanish.
- **AI (Sunʼiy intellekt):** Musiqi bastalash yoki aranjirovka qilishda yordamchi AI vositalaridan foydalana olish.

2. Metodik innovatsiyalar

Dars oʻtish uslubini oʻzgartirish va oʻquvchini "passiv tinglovchi"dan "faol ijodkor"ga aylantirish:

- **Interfaol metodlar:** "Aqliy hujum", "Kvest-oʻyinlar" va musiqiy loyihalar orqali dars oʻtish.
- **Integratsiyalashgan darslar:** Musiqani tasviriy sanʼat, adabiyot va hatto matematika bilan bogʻlash.
- **Gamifikatsiya:** Musiqiy nazariya va solfejioni oʻyin elementlari orqali oʻrgatish.

3. Shaxsiy-ijodiy kompetentsiya

Bu rahbarning oʻz ustida ishlashi va kreativligini anglatadi:

- **Improvizatsiya:** Kutilmagan pedagogik vaziyatlarda tezkor qaror qabul qilish va kreativ yechim topish.
- **Kreativ fikrlash:** Oddiy asarni ham yangicha talqinda, zamonaviy ritmlar bilan boyitgan holda taqdim etish.

Musiqi rahbarining innovatsion modelining tarkibiy qismlari

Komponent	Tavsifi
Motivatsion	Yangilikka intilish va kasbiy rivojlanishga bo'lgan ehtiyoj.
Kognitiv	Innovatsion texnologiyalar haqidagi nazariy bilimlar bazasi.
Operatsion	Bilimlarni amaliyotda (dars jarayonida) qo'llay olish mahorati.
Refleksiv	O'z faoliyatini tahlil qilish va xatolarni tuzatish qobiliyati.

Muhim eslatma: Innovatsion kompetensiya — bu shunchaki texnologiyadan foydalanish emas, balki bolaning ichki dunyosini musiqa orqali ochish uchun eng samarali va zamonaviy yo'lni topa olish san'atidir.

Raqamli Pedagogika va Musiqa Ta'limi

<https://gemini.google.com/share/9e2d46efe4a3>

Raqamli pedagogika va musiqa ta'limi

Raqamli pedagogika va musiqa ta'limining integratsiyasi zamonaviy o'qituvchi va talaba uchun cheksiz imkoniyatlar eshigini ochadi. Bu shunchaki "kompyuterdan foydalanish" emas, balki musiqa o'rgatish metodikasini tubdan o'zgartirishdir.

Quyida raqamli texnologiyalarning musiqa ta'limidagi asosiy yo'nalishlari keltirilgan:

1. Musiqiy dasturlar va ilovalar (Software)

Zamonaviy darslarda quyidagi vositalar dars samaradorligini 2-3 barobarga oshiradi:

- **Nota muharrirlari:** *Sibelius*, *Finale* yoki bepul *MuseScore*. Ular orqali talabalar o'z asarlarini professional darajada yozishlari va darhol tinglab ko'rishlari mumkin.
- **DAW (Digital Audio Workstations):** *Ableton Live*, *FL Studio*, *GarageBand*. Bu dasturlar orqali aranjirovka qilish, tovush yozish va musiqiy prodyuserlik asoslari o'rgatiladi.
- **Interaktiv o'yinlar:** *Yousician* yoki *Simply Piano* kabi ilovalar talabaning cholg'u ijrochiligini real vaqt rejimida tekshirib, xatolarini ko'rsatib beradi.

2. Masofaviy va Gibrid ta'lim

Raqamli pedagogika masofani muammo bo'lishdan to'xtatdi:

- **Master-klasslar:** Dunyoning istalgan nuqtasidagi mashhur sozandalar bilan Zoom yoki maxsus platformalar orqali muloqot qilish.
- **LMS tizimlari:** *Google Classroom* yoki *Moodle* orqali audio darsliklar, video darslar va notalar bazasini shakllantirish.

3. Virtual va To'ldirilgan borliq (VR/AR)

Bu yo'nalish hali yangi bo'lsa-da, juda istiqbolli:

- Talaba VR ko'zoynaklar yordamida o'zini ulkan simfonik orkestr o'rtasida turgandek his qilishi va har bir cholg'u tovushini alohida tahlil qilishi mumkin.
- Tarixiy opera teatrlariga virtual sayohatlar uyushtirish.

Raqamli pedagogikaning afzalliklari va qiyinchiliklari

Afzalliklari	Qiyinchiliklari
Individual yondashuv: Har bir talaba o'z tezligida o'rganadi.	Jonli ijro tanqisligi: Akustik tovush va his-tuyg'uni yetkazish qiyinroq.
Motivatsiya: Interaktiv usullar yoshlarni ko'proq jalb qiladi.	Texnik ta'minot: Qurilmalar va internet sifatiga bog'liqlilik.
Tezkornatija: Xatolarni kompyuter yordamida darhol aniqlash.	Kiber-madaniyat: O'qituvchining raqamli savodxonligi pastligi.

O'qituvchi uchun tavsiya

Raqamli pedagogika o'qituvchini o'rnini bosmaydi, balki uning "**super-kuchiga**" aylanadi. Masalan, solfedjio darsida an'anaviy diktant yozish o'rniga, talabalarga maxsus ilovalarda musiqiy konstruktorlar yig'ishni topshirish tushunchani mustahkamlaydi.

Muhim eslatma: Har qanday texnologiya — bu shunchaki vosita. Musiqa ta'limining asosi bari bir insoniy tuyg'u va badiiy mahorat bo'lib qolaveradi.

Musiqiy O'yinlar va Interaktiv Topshiriqlar Mahorati

<https://gemini.google.com/share/d42a9dbac0a6>

Musiqiy o'yinlar va interaktiv topshiriqlarni qo'llash mahorati

Musiqiy ta'limda o'yin va interaktiv usullardan foydalanish — bu shunchaki vaqtichog'lik emas, balki murakkab nazariy tushunchalarni bolaning ongiga "tabiiy ravishda" singdirish mahoratidir. Bu jarayon o'quvchining hissiy intellektini rivojlantiradi va darsga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi.

Quyida musiqiy o'yinlar va topshiriqlarni qo'llashning asosiy yo'nalishlari va mahorat sirlari keltirilgan:

1. Ritmik mahorat o'yinlari

Ritm — musiqaning "skeleti". Uni his qilish uchun harakatli o'yinlar eng samarali hisoblanadi.

- **"Ritmik aks-sado"**: O'qituvchi biror ritmik shaklni (masalan, qarsak bilan) ijro etadi, o'quvchilar uni aynan takrorlashlari kerak.
- **"Tana perkusiyasi"**: Faqat qarsak emas, balki tizzaga urish, oyoq tepish va barmoq shiqillatish orqali polifoniya (ko'p ovozlilik) yaratish.
- **Interaktiv topshiriq**: Berilgan ritmga mos keladigan so'zlarni topish (masalan, "ol-ma" — ikki choraklik nota).

2. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish (Melodik o'yinlar)

Musiqiy quloqni o'stirish uchun interaktiv yondashuv zerikarli solfejio mashqlaridan ko'ra yaxshiroq natija beradi.

- **"Musiqiy detektiv"**: O'qituvchi ma'lum bir kuyni chalganda ataylab bitta notani noto'g'ri ijro etadi. O'quvchilar xatoni topishlari kerak.
- **"Jonli notalar"**: Har bir o'quvchiga ma'lum bir nota (do, re, mi...) nomi beriladi. Kuy ijro etilganda, o'z notasi yangragan o'quvchi o'rnidan turishi yoki qo'l ko'tarishi kerak.

3. Kreativ va kompozitsion topshiriqlar

Bu bosqichda o'quvchi ijrochi emas, balki yaratuvchi sifatida namoyon bo'ladi.

- **"Rasmga kuy bastala"**: Biror surat (masalan, yomg'ir yoki quyosh chiqishi) ko'rsatiladi va o'quvchidan shu kayfiyatni asbobda yoki ovozda ifodalash so'raladi.
- **"Musiqiy savol-javob"**: O'qituvchi asbobda musiqiy "savol" beradi (tugallanmagan jumla), o'quvchi esa improvizatsiya qilib "javob" (yakunlovchi jumla) qaytaradi.

O'qituvchi uchun "Oltin qoidalar"

Mahorat mezonlari	Tavsif
Moslashuvchanlik	O'yin darajasini o'quvchining yoshiga va qobiliyatiga qarab tezda o'zgartira olish.
Hissiy boylik	O'qituvchining o'zi o'yinga chin dildan berilishi (agar sizga qiziq bo'lmasa, bolaga ham qiziq bo'lmaydi).
Maqsadlilik	Har bir o'yin ortida aniq pedagogik maqsad (masalan, pauzani o'rganish yoki tembrni farqlash) bo'lishi shart.
Vaqt nazorati	O'yin darsning asosiy qismini yeb qo'ymasligi, balki mavzuni mustahkamlashga xizmat qilishi kerak.

Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash

Bugungi kunda interaktivlikni **IT dasturlar** orqali ham oshirish mumkin:

- **Kahoot yoki Quizizz:** Musiqa nazariyasi bo'yicha tezkor musobaqalar o'tkazish.
- **Virtual pianino va Launchpadlar:** Tovushlar bilan tajriba o'tkazish uchun mobil ilovalar.

Eslatma: Eng mahoratli pedagog — bu o'yin davomida o'quvchi o'zi bilmagan holda murakkab nazariyani o'rganib bo'lganini his qildiradigan mutaxassisdir.

Musiqa Rahbarining Kreativ Faoliyati Tahlili

<https://gemini.google.com/share/ee275f5b3346>

Musiqa rahbarining kreativ faoliyatini tashkil etishning nazariy tahlili

Musiqa rahbarining kreativ faoliyati — bu shunchaki o‘quv dasturini ijro etish emas, balki san’at, pedagogika va psixologiya chorrahasida joylashgan murakkab jarayondir. Quyida ushbu faoliyatni tashkil etishning nazariy asoslari tahlilini taqdim etaman.

1. Kreativ faoliyatning mohiyati va tuzilishi

Nazariy jihatdan, musiqa rahbarining kreativligi uchta asosiy komponentdan iborat:

- **Badiiy-pedagogik mahorat:** Musiqiy asarni nafaqat mahorat bilan ijro etish, balki uni bolalar idrokiga moslab "qayta ishlash" qobiliyati.
- **Improvizatsiya:** Mashg‘ulot jarayonida kutilmagan pedagogik vaziyatlarga kreativ yechim topish va musiqiy hamrohlikni vaziyatga qarab o‘zgartirish.
- **Metodik yangilik:** An’anaviy uslublarni zamonaviy texnologiyalar (masalan, AKT, interaktiv o‘yinlar) bilan boyitish.

2. Faoliyatni tashkil etishning nazariy tamoyillari

Musiqa rahbarining ishini kreativ tashkil etishda quyidagi ilmiy prinsiplarga tayaniladi:

Tamoyil	Tavsifi
Integratsiyalash	Musiqani tasviriy san’at, adabiyot va raqs bilan bog‘lagan holda o‘tish.
Variativlik	Bir xil musiqiy materialni turli usullarda (tinglash, kuylash, raqsga tushish) taqdim etish.
Subyekt-subyekt munosabati	Bolani oddiy kuzatuvchidan faol ijodkor (hammuallif) darajasiga ko‘tarish.

3. Kreativlikni shakllantiruvchi omillar

Nazariy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, musiqa rahbarining ijodiy salohiyati quyidagi bosqichlarda namoyon bo‘ladi:

1. **Retseptiv (Qabul qilish):** Yangi musiqiy yo‘nalishlar va pedagogik g‘oyalarni o‘rganish.
2. **Reproduktiv-kreativ:** Mavjud metodlarni o‘z ish sharoitiga moslashtirish.
3. **Innovatsion:** Mutlaqo yangi ssenariylar, o‘yinlar va musiqiy didaktik materiallar yaratish.

4. Muammolar va istiqbollar

Bugungi kunda nazariy tahlil shuni ko'rsatadiki, ko'p hollarda musiqa rahbarlari **"qoliplashgan faoliyat"** (shablon) tuzog'iga tushib qolishadi. Bunga sabab — hisobotlarning ko'pligi va tayyor ssenariylarga haddan tashqari bog'lanib qolishdir.

Muhim xulosa: Haqiqiy kreativ faoliyat — bu musiqiy materialni "shunchaki o'rgatish" emas, balki musiqa vositasida bolaning ichki "Men"ini kashf etish jarayonidir.

Musiqa Rahbari va Bolalar Hamkorligi

<https://gemini.google.com/share/6cb0de1b072e>

Musiqa rahbari va tarbiyalanuvchilarining hamkorlikdagi faoliyati

Musiqa rahbari va tarbiyalanuvchilar o'rtasidagi hamkorlik — bu shunchaki qo'shiq o'rgatish emas, balki bolaning ma'naviy va estetik olamini shakllantiruvchi murakkab pedagogik jarayondir. Bu jarayon **ijodiy muloqot** asosiga qurilishi lozim.

Quyida ushbu hamkorlikning asosiy yo'nalishlari va samarali usullarini ko'rib chiqamiz:

1. Hamkorlikning asosiy tamoyillari

Musiqa rahbari va bola o'rtasidagi munosabatlar quyidagi tamoyillarga tayansa, kutilgan natijani beradi:

- **Ishonch va Erkinlik:** Bola xato qilishdan qo'rqmasligi, o'z his-tuyg'ularini kuy orqali erkin namoyon eta olishi kerak.
- **Individual yondashuv:** Har bir bolaning musiqiy qobiliyati (eshitish, ritm tuyg'usi) turlicha. Hamkorlik har bir bolaning "o'sish nuqtasi"ni topishga qaratiladi.
- **Faollik:** Musiqa rahbari faqat ko'rsatma beruvchi emas, balki jarayonning faol ishtirokchisi (birga raqsga tushuvchi, birga kuylovchi) bo'lishi zarur.

2. Hamkorlikdagi faoliyat shakllari

Faoliyat turi	Bolaning roli	Musiqa rahbarining roli
Vokal-xor ijrochiligi	Ashulani his qilish va kuylash	To'g'ri nafas olish va artikulatsiyani o'rgatish
Musiqiy-ritmik harakatlar	Kuyni tana orqali ifodalash	Harakatlar uyg'unligini va plastikani shakllantirish
Cholg'u asboblari chalish	Ritm va tempni sezish	Ansambl bo'lib ishlash madaniyatini o'rgatish
Musiqa tinglash	Obrazli fikrlash va tahlil	Musiqiy asarning mazmuni va kayfiyatiga yo'naltirish

3. Hamkorlikni samarali qilish usullari

- **O'yin texnologiyalari:** Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun musiqiy o'yinlar (masalan, "Kuyga qarab harakatlan", "Sehrli cholg'ular") eng yaxshi hamkorlik vositasidir.
- **Savol-javob va Dialog:** "Bu musiqa sizga nimalarni eslatdi?", "Bu kuy qanday rangda?" kabi savollar orqali bolani fikrlashga chorlash.

- **Improvizatsiya:** Bolaga ma'lum bir kuy ostida o'z harakatlarini o'ylab topishga imkon berish. Bu uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.
-

4. Hamkorlikning natijasi

To'g'ri yo'lga qo'yilgan hamkorlik natijasida bolada:

1. **Musiqiy did** shakllanadi.
2. **Jamoadashlash** (xor yoki ansamblda) ko'nikmasi rivojlanadi.
3. **Hissiy intellekt** (emotsional holatlarni tushunish va boshqarish) o'sadi.

Muhim eslatma: Musiqa rahbari bolaga faqat "ijrochi" sifatida emas, balki kichik "san'atkor" sifatida qarashi — muvaffaqiyatli hamkorlikning bosh garovidir.

Mashg'ulotlarda musiqa integratsiyasi usullari

Mashg'ulotlar jarayonida musiqa faoliyatini integratsiyalash

Mashg'ulotlar jarayonida musiqa faoliyatini integratsiyalash — bu ta'lim sifatini oshirish va bolalarning mavzuni osonroq o'zlashtirishini ta'minlaydigan juda samarali metod. Musiqa nafaqat kayfiyatni ko'taradi, balki xotira, diqqat va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Quyida musiqa faoliyatini boshqa fanlar va mashg'ulotlar bilan integratsiyalashning asosiy yo'nalishlarini ko'rib chiqamiz:

1. Til va Nutq O'stirish bilan Integratsiya

Musiqa nutq rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Artikulyatsiya va lug'at boyligini oshirishda musiqiy o'yinlar o'rni beqiyos.

- **Logoritmika:** Harakatlarni musiqa va so'zlar bilan mos ravishda bajarish (masalan, she'rni ritm ostida aytish).
- **Yangi so'zlar:** Qo'shiq matnlari orqali bolalar yangi iboralarni tezroq eslab qolishadi.
- **Intonatsiya:** Musiqiy tovushlar (baland-past) orqali gap ohangini tushunish osonlashadi.

2. Matematik Tasavvurlarni Shakllantirish

Matematika va musiqa o'rtasida kuchli mantiqiy bog'liqlik bor. Ikkalasining ham asosi — **ritm va hisobdir**.

- **Sanoq o'yinlari:** Raqamlar haqidagi qo'shiqlar orqali 1 dan 10 gacha sanashni o'rganish.
- **Geometrik shakllar:** Shakllarning nomlarini kuylash yoki ularning harakatlarini musiqa orqali ifodalash.
- **Vaqt va sur'at:** Musiqaning tez (presto) yoki sekin (adagio) bo'lishi orqali vaqt tushunchasini his qilish.

3. Atrof-muhit va Tabiat bilan Tanishuv

Tabiat hodisalarini musiqa orqali his qilish bolada estetik zavq uyg'otadi.

- **Tabiat tovushlari:** Yomg'ir, shamol yoki qushlarning ovozi cholg'u asboblari yordamida taqlid qilish.
- **Mavsumiy qo'shiqlar:** Fasllar haqidagi musiqalar tabiatdagi o'zgarishlarni tushunishga yordam beradi.

4. Jismoniy Tarbiya va Harakatli O'yinlar

Musiqa harakatlarning kordinatsiyasini yaxshilaydi.

- **Ritmik gimnastika:** Musiqa ostida bajariladigan mashqlar bolaning plastikligini oshiradi.
- **Relaksatsiya:** Mashg'ulot so'ngida sokin musiqa ostida dam olish (meditatsiya) asab tizimini tinchlantiradi.

Integratsiyalashning Afzalliklari (Jadval)

Faoliyat turi	Musiqaning roli	Kutilayotgan natija
Tasviriy san'at	Musiqa ostida rasm chizish	Kreativlik va ranglar hissi oshadi
Sog'lomlashtirish	Dinamik tanaffuslar	Charchoq yoziladi, energiya tiklanadi
Axloqiy tarbiya	Milliy kuylarni tinglash	Vatanparvarlik va qadriyatlarga hurmat

Eslatma: Musiqashg'ulot davomida shunchaki "fon" bo'lib qolmasligi kerak. U mavzuning mazmunini ochib berishga xizmat qilishi lozim.

Kreativ musiqa darslari yo'l xaritasi

Musiqa mashg'ulotlarini kreativ yondashuv asosida tashkil etishning yo'l xaritasi

Musiqa mashg'ulotlarini shunchaki nota o'rganish yoki qo'shiq aytishdan yuqori darajaga olib chiqish uchun **kreativ yondashuv** juda muhim. Bu yondashuv o'quvchini passiv tinglovchidan faol ijodkorga aylantiradi.

Quyida musiqa mashg'ulotlarini kreativ tashkil etish bo'yicha bosqichma-bosqich **yo'l xaritasi** keltirilgan:

1-bosqich: Muhitni tayyorlash va "Muzni eritish"

Ijodkorlik erkinlikdan boshlanadi. Darsning ilk daqiqalaridayoq o'quvchida qiziqish uyg'otish lozim.

- **Ritmik salomlashuv:** Odatiy salomlashish o'rniga turli qarsaklar yoki tana perkusiyasi (body percussion) orqali muloqot qilish.
- **Akustik tajriba:** Darsni g'ayritabiiy tovushlar (tabiat ovozlari, noodatiy asboblari) bilan boshlash va ularning hissiyotlarga ta'sirini muhokama qilish.

2-bosqich: Interaktiv texnologiyalarni integratsiya qilish

Zamonaviy talaba va o'quvchilar raqamli dunyoda yashaydi. Ularning tilida gapirish kerak.

- **Gamifikatsiya(O'yinlashtirish):** Musiqiy savodxonlikni *Kahoot*, *Quizizz* yoki maxsus musiqiy ilovalar orqali o'rgatish.
- **Mobil studiya:** Planshet yoki telefonlardagi *GarageBand* kabi dasturlarda oddiy looplar (ritmlar) yaratish orqali kompozitsiya asoslarini tushuntirish.

3-bosqich: Improvizatsiya va Sintez

Kreativlikning asosi — mavjud qoliplardan chiqishdir.

- **Rasmga qarab musiqa bastalash:** O'quvchilarga biror tasviriy san'at asarini ko'rsatib, o'sha ranglar va kayfiyatni asbobda yoki ovozda ifodalab berishni so'rash.
- **Noodatiy asboblari:** Plastik idishlar, qog'ozlar yoki qalamlar yordamida "shovqinli orkestr" tuzish va unda ritm sezgisini rivojlantirish.

4-bosqich: Loyihaviy ta'lim (Project-Based Learning)

O'quvchi dars oxirida aniq bir mahsulot yaratsin.

- **"Mening brendim" loyihasi:** O'quvchi o'ziga xos qisqa musiqiy signal (jingle) yaratishi va uni taqdim etishi.
- **Musiqiy hikoyachilik (Storytelling):** Biror ertak yoki voqeani musiqa yordamida "hikoya qilib berish".

Kreativ darsning asosiy tamoyillari jadvali

Tamoyil	Maqsadi	Amaliy natija
Erkin tanlov	Shaxsiy didni shakllantirish	O'quvchi o'zi yoqtirgan asarni tahlil qiladi

Tamoyil	Maqsadi	Amaliy natija
Integratsiya	Dunyoqarashni kengaytirish	Musiqqa + Matematika yoki Musiqqa + Fizika bog'liqligi
Xato qilishga ruxsat	Qo'rquvni yengish	Improvizatsiya jarayonida yangi ohanglar topish

Amaliy tavsiya (Case)

"Teskari dars" usuli: O'quvchilarga yangi mavzuni (masalan, "Shashmaqom") o'qituvchi tushuntirmaydi, balki o'quvchilar ushbu janrdagi zamonaviy remikslarni topib kelib, uning nima uchun ommabopligini kreativ tarzda isbotlab berishadi.

Bolalar musiqa ijrochiligining mohiyati

<https://gemini.google.com/share/e3a8d3664eea>

Bolalar musiqa ijrochiligi

Bolalar musiqa ijrochiligi — bu shunchaki cholgʻu chalish emas, balki bolaning intellektual, hissiy va jismoniy rivojlanishini birlashtiruvchi murakkab jarayondir. Bu soha yosh avlodni sanʼat olamiga olib kirishning eng samarali yoʻli hisoblanadi.

Cholgʻu ijrochiligining asosiy turlari

Bolalar oʻrtasida ommalashgan ijrochilik yoʻnalishlarini uchta asosiy guruhga boʻlish mumkin:

1. **Klassik cholgʻular:** Fortepiano, skripka, violonchel. Bular boladan yuqori intizom va eshitish qobiliyatini talab qiladi.
2. **Xalq cholgʻulari:** Dutor, rubob, doira, gʻijjak. Bu yoʻnalish bolada milliy oʻzlikni anglash va ritm hissini kuchaytiradi.
3. **Puflama va zarbli cholgʻular:** Fleyta, klarnet, ksilofon. Bular nafas tizimini mustahkamlash va motorikani rivojlantirish uchun juda foydali.

Musiqa ijrochiligining foydalari

Musiqa bilan shugʻullanish bolaning miya faoliyatiga qanday taʼsir qiladi?

- **Kognitiv rivojlanish:** Cholgʻu chalishda miyaning har ikki yarim shari baravar ishlaydi. Bu matematik qobiliyat va mantiqiy fikrlashni oshiradi.
- **Xotira:** Notani yodlash va murakkab asarlarni ijro etish vizual va auditor (eshitish) xotirani kuchaytiradi.
- **Irodaviy sifatlar:** Kunlik mashgʻulotlar bolada sabr, matonat va maqsad sari intilishni shakllantiradi.
- **Hissiy intellekt:** Musiqa orqali bola oʻz his-tuygʻularini ifoda etishni va boshqalarni tushunishni oʻrganadi.

Ijrochilikni oʻrgatish bosqichlari

Oʻzbekistonda bolalar musiqa taʼlimi tizimli ravishda tashkil etilgan:

Bosqich	Muassasa	Maqsad
Boshlangʻich	Bolalar musiqa va sanʼat maktablari (BMSM)	Cholgʻu sirlarini oʻrganish, nota savodi.
Oʻrta maxsus	Ixtisoslashtirilgan sanʼat maktablari	Professional mahoratni shakllantirish.
Oliy	Konservatoriya va Sanʼat institutlari	Professional ijrochi va pedagog boʻlib yetishish.

Valideynlar va oʻqituvchilar uchun tavsiyalar

Muhim eslatma: Bolani musiqa asbobini chalishga majburlash emas, balki unda qiziqish uygʻotish lozim. Dastlabki yillarda oʻyin uslubidagi darslar eng yaxshi natija beradi.

- **Asbob tanlash:** Bolaning jismoniy imkoniyatlari (barmoq uzunligi, nafas kuchi) va xohishiga qarab cholgʻu tanlang.
- **Tinglash koʻnikmasi:** Bolaga koʻproq jonli ijrolarni koʻrsating va sifatli klassik musiqalarni eshittiring.

Bolalar cholg'u ansambli tuzish va repertuar

<https://gemini.google.com/share/d7e5c9e5afb7>

Bolalar cholg'u ansamblini tuzish va repertuar tanlash

Bolalar cholg'u ansamblini tashkil etish — bu shunchaki bir nechta bolani yig'ib, musiqa chaldirish emas, balki jamoaviy ruhni shakllantirish va har bir bolaning mahoratini to'g'ri yo'naltirish jarayonidir.

Quyida ansambl tuzish va repertuar tanlashning asosiy bosqichlarini tizimli ravishda ko'rib chiqamiz.

1. Ansambl tuzishning tashkiliy bosqichlari

Muvaffaqiyatli ansamblning poydevori bolalarning qobiliyati va cholg'ularning o'zaro mosligiga bog'liq.

- **Tarkibni aniqlash:** Ansambl bir turdagi cholg'ulardan (masalan, faqat doirachilar) yoki aralash (fortepiano, skripka, zarbli va milliy cholg'ular) bo'lishi mumkin.
- **Bolalarni saralash:** Bunda nafaqat bolaning musiqiy eshitish qobiliyati va ritm tuyg'usi, balki uning **jamoada ishlashga tayyorligi** ham hisobga olinadi.
- **Vazifalarni taqsimlash:** Kim yetakchi (solo) partiyanı ijro etadi, kim jo'rnavoz bo'ladi? Bu bolalarning texnik imkoniyatidan kelib chiqib belgilanadi.

2. Repertuar tanlash prinsiplari

Repertuar — ansamblning "yuzi". Bolalar uchun asar tanlashda quyidagi oltin qoidalarga amal qilish lozim:

Prinsip	Tavsif
Soddadan murakkabga	Dastlab oddiy xalq kuylaridan boshlab, asta-sekin ko'p ovozli asarlarga o'tiladi.
Yosh xususiyati	Bolalar o'z dunyoqarashiga yaqin, qiziqarli va obrazli musiqalarni (multfilm kuylari, bolalar qo'shiqlari) zavq bilan ijro etishadi.
Badiiy qimmat	Tanlangan asar nafaqat chiroyli, balki bolaning didini tarbiyalovchi klassik yoki sara zamonaviy asar bo'lishi shart.
Cholg'ular imkoniyati	Asar tarkibdagi cholg'ularning diapazoni va texnik imkoniyatlariga mos kelishi kerak.

3. Mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi

Ansambl bilan ishlashda jarayonni zerikarli qilib qo'ymaslik kerak. Quyidagi ketma-ketlik tavsiya etiladi:

1. **Nazariy tanishuv:** Asar mazmuni, uning muallifi va xarakteri haqida qisqacha suhbat.
2. **Alohida partiyalar ustida ishlash:** Har bir bola o'z partiyasini mustaqil va xatosiz ijro eta olishi kerak.
3. **Guruh bo'lib birlashish:** Avval sekin sur'atda, metronom yordamida birgalikda chalishni boshlash.
4. **Badiiy sayqallash:** Dinamik belgilar (f, p) va temp ustida ishlash orqali asarga "jon" berish.

Muhim eslatma: Bolalar ansamblida har bir bola o'zini kerakli his qilishi juda muhim. Hatto eng kichik "uchburchak" (triugolnik) cholg'usini chalayotgan bola ham butun asarning umumiy jarangiga mas'ulligini tushunishi lozim.

Keyingi qadamlar

Sizga ansambl uchun ma'lum bir cholg'u tarkibiga ko'ra (masalan, dutorchilar yoki fortepiano dueti uchun) aniq asarlar ro'yxatini shakllantirishda yordam beraymi yoki mashg'ulot rejasini tuzib chiqamizmi?

Maktabgacha ta'limda tadbirlar maqsadlari

<https://gemini.google.com/share/8564040dccb5>

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bayram va tadbirlarni tashkil etishning maqsad va vazifalari

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida (MTT) bayram va ko'ngilochar tadbirlar shunchaki vaqtichog'lik emas, balki bolaning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladigan muhim pedagogik jarayondir.

Ushbu tadbirlarning asosiy maqsad va vazifalarini quyidagicha tizimlashtirish mumkin:

1. Tadbirlarni tashkil etishdan asosiy maqsad

Tadbirlarning bosh maqsadi — bolalarning hayotini quvonch va ijobiy his-tuyg'ular bilan boyitish orqali ularning **ma'naviy, estetik va jismoniy kamolotiga** zamin yaratishdir. Bu jarayonda bolaning shaxsiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarish va jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim hisoblanadi.

2. Asosiy vazifalar

Bolalar bog'chasidagi har bir bayram va tadbir quyidagi muhim vazifalarni bajaradi:

🌟 Ta'limiy vazifalar

- Bolalarning dunyoqarashini kengaytirish (masalan, fasllar, milliy qadriyatlar yoki kasblar haqida bilim berish).
- Nutq madaniyatini rivojlantirish: she'r yodlash, qo'shiq aytish va sahna ko'rinishlarida qatnashish orqali lug'at boyligini oshirish.
- San'at turlariga (musiqa, raqs, teatr) qiziqish uyg'otish.

❤️ Tarbiyaviy vazifalar

- **Vatanparvarlik:** Milliy bayramlar orqali vatanga muhabbat va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalash.
- **Axloqiy tarbiya:** Do'stlik, o'zaro yordam va kattalarga hurmat hissini shakllantirish.
- **Ijtimoiy moslashuv:** Bolaning jamoat oldida o'zini tutishi va hayajonni yengishini o'rgatish.

🌟 Estetik va psixologik vazifalar

- Go'zallikni his qilish va estetik didni rivojlantirish.
- Bolalardagi psixologik to'siqlarni (uyatchanlik, qo'rquv) bartaraf etish.
- Bolaning ijodiy qobiliyatlarini (fantaziya va improvizatsiya) namoyon qilish.

3. Tadbirlarning turlari va tuzilishi

MTTlarda tadbirlar odatda quyidagi shakllarda o'tkaziladi:

Tadbir turi	Misollar
Davlat bayramlari	Mustaqillik kuni, 8-mart, Navro'z, 1-iyun.

Tadbir turi	Misollar
Mavsumiy bayramlar	"Oltin kuz", "Qish mo'jizalari", "Xush kelding, bahor!".
Ko'ngilochar kechalar	Sport musobaqalari, viktorinalar, qo'g'irchoq teatri.
Bitiruv kechalari	Maktabga kuzatish tadbirlari.

4. Tashkiliy talablar

Tadbir muvaffaqiyatli o'tishi uchun pedagoglar quyidagilarga e'tibor berishlari lozim:

1. **Bolaning faolligi:** Tadbirda faqat "iqtidorli" bolalar emas, balki barcha bolalar o'z imkoniyatiga qarab ishtirok etishi shart.
2. **Muddati:** Tadbir vaqti bolalarning yoshiga mos bo'lishi (masalan, kichik guruhlarda 20-30 daqiqa, katta guruhlarda 45-60 daqiqa) charchab qolishning oldini oladi.
3. **Tayyorgarlik:** Mashg'ulotlar bolani bezdirib qo'ymasligi, aksincha kutilayotgan bayramga nisbatan qiziqish uyg'otishi kerak.

Eslatma: Bayram — bu kattalar uchun hisobot emas, balki bolalar uchun bayram bo'lishi kerak!

Tadbir tashkil etish bosqichlari va maslahatlar

<https://gemini.google.com/share/e578489d360d>

Bayram va tadbirlarni tashkil etish bosqichlari

Bayram yoki tadbirni yuqori saviyada tashkil etish — bu shunchaki mehmonlarni chaqirish emas, balki mayda detallargacha o‘ylangan murakkab jarayondir. Muvaffaqiyatli tadbirning asosiy bosqichlarini quyidagicha guruhlash mumkin:

1. Rejalashtirish va Konsepsiya

Har qanday loyiha g‘oyadan boshlanadi. Bu bosqichda poydevor qo‘yiladi.

- **Maqsadni aniqlash:** Tadbir nima uchun o‘tkazilyapti? (Tug‘ilgan kun, to‘y, korporativ yoki taqdimot).
- **Mavzu va uslub:** Tadbirning "ruhiyatini" belgilash (Masalan: Milliy uslub, Retro, Modern yoki rasmiy).
- **Byudjetni shakllantirish:** Xarajatlar chegarasini belgilash. Bu barcha keyingi qarorlarga ta'sir qiladi.

2. Lokatsiya va Vaqt

Joy tanlash tadbirning kayfiyatini belgilab beruvchi asosiy omildir.

- **Sana va vaqt:** Mehmonlar uchun qulay kunni tanlash (odatda dam olish kunlari).
- **Joy (Location):** Restoran, ochiq osmon ostidagi maydon, konferens-zal yoki kottej.
- **Logistika:** Mehmonlarning kelib-ketishi, avtoturargoh mavjudligi va qulayligini tekshirish.

3. Dastur va Ssenariy

Tadbir zerikarli bo‘lib qolmasligi uchun aniq reja kerak.

- **Ssenariy yozish:** Tadbirning boshlanishidan tugashigacha bo‘lgan vaqt taqsimoti (Tayming).
- **Boshlovchi va artistlar:** Tadbirga mos keladigan "tamada", DJ, xonandalar yoki qiziqchilarni taklif qilish.
- **Shou-dastur:** Raqslar, tanlovlar yoki maxsus effektlar (feyerverk, yorug‘lik shousi).

4. Texnik va Dekorativ Tayyorgarlik

Vizual ko‘rinish va ovoz sifati professionalizm belgisidir.

- **Bezatish (Dekor):** Gullar, sharlar, bannerlar va fotozonalar yaratish.
- **Texnika:** Ovoz kuchaytirgichlar, mikrofonlar, ekranlar va yoritish uskunalarini sozlash.
- **Menu:** Taomlar ro‘yxatini tuzish, furashet yoki banket turini tanlash.

Tadbir tashkilotchisi uchun qisqa nazorat jadvali:

Bosqich	Asosiy vazifa	Mas'ul
I bosqich	Konsepsiya va byudjet	Tashkilotchi / Buyurtmachi

Bosqich	Asosiy vazifa	Mas'ul
II bosqich	Joy va taklifnomalar	Menejer
III bosqich	Ssenariy va artistlar	Kreativ direktor / Boshlovchi
IV bosqich	Texnik nazorat va ijro	Texnik guruh / Koordinator

5. Tadbirdan keyingi bosqich

Tadbir tugashi bilan ish tugamaydi. **Analiz va minnatdorchilik** ham muhim:

- Mehmonlarga tashrif uchun rahmatnoma yuborish.
- Foto va videolarni tayyorlash.
- Xatolarni tahlil qilish (keyingi safar yaxshiroq bo'lishi uchun).

Kichik maslahat: Har doim "Plan B" (Zaxira rejasi) bo'lsin. Masalan, yomg'ir yog'ib qolsa yoki chiroq o'chsa nima qilishni oldindan bilsangiz, tadbir barbod bo'lmaydi.

Siz hozirda qandaydir aniq tadbir (masalan, to'y yoki korporativ) rejalashtiryapsizmi? Agar shunday bo'lsa, **men sizga o'sha tadbir uchun namuna sifatida ssenariy yoki xarajatlar smetasini tuzishda yordam berishim mumkin.**

Bayram uchun musiqiy o'yinlar tavsiyalari

Bayram ertaliklari uchun musiqiy o'yinlar

Bayram ertaliklari bolalar uchun nafaqat tomosha, balki faol ishtirok etish imkoniyatidir. Musiqiy o'yinlar bolalarning kayfiyatini ko'taradi va tadbirni yanada jonlantiradi.

Quyida bog'cha va maktab yoshidagi bolalar uchun mo'ljallangan eng ommabop va qiziqarli musiqiy o'yinlar jamlanmasini keltiraman:

1. "Sehrli Shlyapa" (Diqqatni jamlash o'yini)

Bu o'yin har qanday bayram (Yangi yil, 8-mart, Navro'z) uchun mos tushadi.

- **Jarayon:** Bolalar davra bo'lib turishadi. Sho'x musiqa yangraydi va bolalar shlyapani bir-birlariga uzatadilar.
- **Shart:** Musiqa to'xtagan vaqtda shlyapa kimning qo'lida qolsa, o'sha bola davra markaziga chiqib raqsga tushib berishi yoki she'r aytishi kerak.

2. "Muz haykallar" (Plastika va ritm)

Bolalarning tana harakatlarini nazorat qilish va ritmni his qilishini rivojlantiradi.

- **Jarayon:** Baland va sho'x musiqa qo'yiladi, bolalar xohlagancha raqsga tushishadi.
- **Shart:** Musiqa to'satdan o'chirilganda, hamma "muzlab" qolishi kerak. Kim qimirlab ketsa, o'yindan chiqadi. Oxirgi qolgan eng "sabrli haykal" g'olib bo'ladi.

3. "Rangli Poyga" (Harakatli o'yin)

Bu o'yin uchun rangli ro'molchalar yoki koptoklar kerak bo'ladi.

- **Jarayon:** Yerga turli rangdagi (qizil, ko'k, sariq) buyumlar qo'yiladi.
- **Shart:** Musiqa chalinayotgan vaqtda bolalar davra bo'lib aylanishadi. Musiqa to'xtab, boshlovchi "Qizil!" deb baqirsa, hamma qizil rangli buyumni ushlashi kerak. Ulgurolmaganlar o'yindan chiqadi.

4. "Oshpaz va Quymoqlar" (Quvnoq o'yin)

Ayniqsa kichik guruh bolalari uchun juda qiziqarli.

- **Jarayon:** Bir bola "Oshpaz" bo'ladi, qolganlar "Quymoqlar".
- **Shart:** Sekin musiqa ostida "quymoqlar" tavada pishayotgandek pastga o'tirib-turishadi. Musiqa tezlashganda "oshpaz" ularni quvlay boshlaydi, bolalar esa o'z "uychalari"ga (stullarga) qochib ketishlari kerak.

Musiqiy o'yinlar uchun tavsiyalar:

Tarkibiy qism	Diqqat qiling
Musiqa tanlovi	Bolalarga tanish bo'lgan multfilm kuylari yoki sho'x xalq kuylaridan foydalaning.

Tarkibiy qism	Diqqat qiling
Davomiyligi	Har bir o‘yin 3-5 daqiqadan oshmasligi kerak, aks holda bolalar charchab qoladi.
Rag‘batlantirish	O‘yin so‘ngida barcha ishtirokchilarni qarsaklar yoki kichik sovg‘alar bilan siylashni unutmang.

Eslatma: Musiqa hajmi (balandligi) bolalar qulog‘iga og‘irlik qilmasligi va boshlovchining ovozi aniq eshutilishi juda muhim.

Maktabgacha ta'lim davlat talablari amaliyoti

Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida qo'yiladigon Davlat talablarini amaliyotga tatbiq qilish

Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan **Davlat talablari** — bu bolaning har tomonlama sog'lom, bilimli va ma'naviy yetuk bo'lib shakllanishi uchun asosiy poydevordir. Ularni amaliyotga tatbiq etish shunchaki hujjatlar bilan ishlash emas, balki bolaning kun tartibini mazmunli tashkil etish demakdir.

Quyida ushbu talablarni amaliyotda qo'llashning asosiy yo'nalishlari va mexanizmlari keltirilgan:

1. Rivojlanish sohalari bo'yicha amaliy yondashuv

Davlat talablari bolaning rivojlanishini 5 ta asosiy sohaga ajratadi. Ularni quyidagicha hayotga tatbiq etish mumkin:

- **Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish:**
 - Har kuni ertalabki badantarbiya mashqlarini o'tkazish.
 - Har xil harakatli o'yinlar (yugurish, sakrash, to'p o'yinlari) orqali yirik va mayda motorikani rivojlantirish.
- **Ijtimoiy-hissiy rivojlanish:**
 - Bolalarda o'zaro yordam va jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirish (masalan, o'yinchoqlarni birgalikda yig'ishtirish).
 - Hissiyotlarni boshqarishni o'rgatish (psixologik o'yinlar va suhbatlar orqali).
- **Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari:**
 - Ertak o'qib berish va uni qayta so'zlab berishni mashq qilish.
 - Turli lug'at boyituvchi o'yinlar o'ynash.
- **Bilm olish jarayoni (Kognitiv rivojlanish):**
 - Atrof-muhitni kuzatish, oddiy matematik tushunchalar (sonlar, shakllar) bilan tanishtirish.
 - Tajribalar o'tkazish (masalan, muzning erishi yoki o'simlikning o'sishi).
- **Ijodiy rivojlanish:**
 - Rasm chizish, loy bilan ishlash va musiqa tinglash orqali bolaning estetik didini o'stirish.

2. Rivojlantiruvchi muhitni tashkil etish (Markazlar)

Davlat talablarini amalga oshirishda guruh xonasini **rivojlantirish markazlariga** bo'lish juda muhim. Bu bola uchun tanlov imkoniyatini yaratadi:

Markaz nomi	Maqsadi
Nutq va til markazi	Kitobxonlik va muloqotni rivojlantirish.

Markaz nomi	Maqsadi
Qurish-yasash va matematika	Mantiqiy fikrlash va konstruksiya qilish.
San'at markazi	Ijodiy qobiliyatlarni yuzaga chiqarish.
Syujetli-rolli o'yinlar	Hayotiy vaziyatlarni (do'kon, shifoxona) modellashtirish.
Ilm-fan va tabiat	Dunyoni tadqiq qilish.

[Откроется в новом окне](#)

Shutterstock

Early childhood education preschool classroom

3. Pedagogning mahorati va kuzatuv

Amaliyotda eng muhim narsa — bu **indikatorlar** asosida bolani kuzatishdir.

1. **Kuzatuv (Monitoring):** Har bir bolaning rivojlanish darajasini (past, o'rta, yuqori) xarita orqali belgilab borish.
2. **Individual yondashuv:** Agar bola ma'lum bir sohada (masalan, nutqda) orqada qolayotgan bo'lsa, u bilan alohida shug'ullanish rejasini tuzish.
3. **O'yin orqali ta'lim:** Bolaga "dars berish" emas, balki u bilan birga "o'ynash" orqali o'rgatish.

4. Oila va MTT hamkorligi

Davlat talablari faqat bog'cha bilan cheklanmaydi. Ota-onalar bilan quyidagicha ishlash tavsiya etiladi:

- Ota-onalar uchun "Ochiq eshiklar" kunlari.
- Uyda bolaning rivojlanishini davom ettirish uchun tavsiyalar berish (masalan, "Bugun farzandingiz bilan kitob o'qing").

Eslatma: Davlat talablarining asosi bolani majburlash emas, balki uning tabiiy qiziqishlarini qo'llab-quvvatlashdir.

"Ilk qadam" dasturini amaliyotga tatbiq etish

Ilk qadam Davlat o'quv dasturini amaliyotga tatbiq etish

"Ilk qadam" davlat o'quv dasturi O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqishda asosiy hujjat hisoblanadi. Uni amaliyotga tatbiq etish shunchaki dars o'tish emas, balki bolaga yondashuvni butunlay o'zgartirishni anglatadi.

Quyida ushbu dasturni amaliyotda samarali qo'llash bo'yicha asosiy yo'nalishlar keltirilgan:

1. Rivojlantiruvchi markazlarni tashkil etish

Dasturning o'zagi — bolaning erkin tanlovi. Xonada bolalar o'zlari qiziqqan faoliyat bilan shug'ullanishlari uchun kamida **5 ta asosiy markaz** bo'lishi shart:

- **Nutq va til markazi:** Kitobxonlik va muloqot uchun.
- **Qurish-yasash va matematika markazi:** Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun.
- **San'at markazi:** Tasviriy faoliyat va ijod uchun.
- **Rolli o'yinlar va dramatizatsiya:** Ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish uchun.
- **Ilm-fan va tabiat:** Atrof-muhitni o'rganish va tajribalar o'tkazish uchun.

[Откроется в новом окне](#)

Shutterstock

Early childhood education preschool classroom

2. Pedagogning yangi roli

"Ilk qadam"da tarbiyachi — diktator emas, balki **fasilitator** (yordamchi).

- **Kuzatuvchanlik:** Bolaning nimalarga qiziqayotganini aniqlash.
- **Individual yondashuv:** Har bir bolaning o'z sur'atida rivojlanishiga qo'yib berish.
- **Loyiha usuli:** Mashg'ulotlarni quruq ma'ruzadan, qiziqarli loyihalar va o'yinlarga aylantirish.

3. Ta'lim sohalari bo'yicha integratsiya

Dastur 5 ta asosiy rivojlanish sohasini qamrab oladi. Amaliyotda bu sohalar bir-biridan ajratilmaydi, balki bir vaqtning o'zida olib boriladi:

1. **Jismoniy rivojlanish** va sog'lom turmush tarzini shakllantirish.
2. **Ijtimoiy-hissiy rivojlanish.**
3. **Nutq, o'qish va yozish** ko'nikmalari.
4. **Bilish jarayoni** (dunyoqarash).
5. **Ijodiy rivojlanish.**

4. Baholash va monitoring (Karta to'ldirish)

Amaliyotning eng muhim qismi — bu bolaning rivojlanishini kuzatib borish. Bunda "**Bolaning rivojlanish xaritasi**" asosiy o'rin tutadi. Tarbiyachi har chorakda bolaning egallagan ko'nikmalarini belgilab boradi.

Muhim eslatma: Baholash bolaga "baho" qo'yish uchun emas, balki uning qaysi jihatini kuchaytirish kerakligini tushunish uchun xizmat qiladi.

5. Ota-onalar bilan hamkorlik

"Ilk qadam" dasturiga ko'ra, ota-ona ta'lim jarayonining teng huquqli hamkoridir.

- Ularni bog'cha hayotiga jalb qilish (masalan, "Ochiq eshiklar kuni").
- Uyda bolaning rivojlanishini davom ettirish bo'yicha tavsiyalar berish.

MTTda musiqiy ritmikaning ahamiyati

MTT da musiqiy ritmikani tashkil etishning ahamiyati

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida (MTT) musiqiy ritmika mashg'ulotlari bolaning har tomonlama rivojlanishi uchun shunchaki o'yin emas, balki **fundamental poydevor** hisoblanadi. Ritm — bu musiqaning "yuragi", uni to'g'ri tashkil etish bolaning ham jismoniy, ham intellektual salohiyatini ochib beradi.

Quyida musiqiy ritmikaning MTTdagi asosiy ahamiyatini ko'rib chiqamiz:

1. Jismoniy rivojlanish va salomatlik

Ritmik harakatlar bolaning tanasini boshqarishni o'rgatadi. Musiqa ostida bajariladigan mashqlar:

- **Koordinatsiyani yaxshilaydi:** Qo'l va oyoq harakatlarining uyg'unligini ta'minlaydi.
- **Qomatni shakllantiradi:** Bolaning tayanch-harakat tizimini mustahkamlaydi.
- **Eshirish va epchillikni oshiradi:** Musiqa sur'atiga qarab tezlashish yoki sekinlashish reaksiya tezligini rivojlantiradi.

2. Psixologik va hissiy barqarorlik

Musiqiy ritmika bolaning emotsional holatiga bevosita ta'sir qiladi:

- **Stressdan xalos etish:** Faol harakatlar va yoqimli musiqa boladagi ichki hayajonni bosadi.
- **Ijobiy kayfiyat:** Guruh bo'lib raqsga tushish yoki o'yin o'ynash bolada jamoaviylik hissini va quvonchni uyg'otadi.
- **O'ziga bo'lgan ishonch:** Harakatlarni to'g'ri bajargan bola o'z imkoniyatlariga ishona boshlaydi.

3. Intellektual va nutqiy o'sish

Ajablanarli bo'lsa-da, ritm nutq bilan chambarchas bog'liq.

- **Logoritmika:** Ritmik harakatlar nutqdagi nuqsonlarni tuzatishga yordam beradi. Bo'g'inlarni ritmga moslab aytish nutq ravonligini ta'minlaydi.
- **Diqqat va xotira:** Musiqiy iboralarni eslab qolish va unga mos harakat qilish bolaning xotirasini kuchaytiradi.
- **Matematik tasavvurlar:** Ritm — bu hisob (1, 2, 3, 4). Bu bolada vaqt va o'lchov hissini shakllantiradi.

Musiqiy ritmikaning asosiy tarkibiy qismlari

Komponent	Vazifasi
Musiqiy o'yinlar	Qoidalariga bo'ysunish va tezkor qaror qabul qilishni o'rgatadi.
Raqs elementlari	Estetik didni shakllantiradi va plastikani rivojlantiradi.

Komponent	Vazifasi
Pantomima	Bolaning tasavvuri va kreativligini oshiradi.
Gimnastika	Mushaklarni mustahkamlaydi va nafas olishni tartibga soladi.

Muhim eslatma: Ritmika mashg‘ulotlarida asosiy e’tibor harakatning texnik jihatidan mukammalligiga emas, balki bolaning musiqani his qilishi va uni o‘z tana tili orqali ifodalashiga qaratilishi kerak.

Musiqiy Ritmik Mashqlar va O'yinlar

Musiqiy ritmik mashqlar va o'yinlar

Musiqiy ritmik mashqlar va o'yinlar bolalarning nafaqat musiqiy eshitish qobiliyatini, balki diqqatni jamlash, koordinatsiya va jamoada ishlash mahoratini ham rivojlantiradi. Quyida turli yoshdagi bolalar (va hatto kattalar) uchun qiziqarli va foydali mashqlar jamlangan.

1. Ritmik Mashqlar (Haraktli taqlid)

Ushbu mashqlar tanani "musiqiy cholg'u"ga aylantirishga yordam beradi.

- **"Aks-sado" (Echo):** * Boshlovchi qarsak yoki oyoq bilan biror ritm chaladi (masalan: *ta-ta-ti-ti-ta*).
 - Guruh bu ritmni xuddi aks-sado kabi aynan qaytarishi kerak.
 - **Murakkablashtirish:** Qarsak o'rniga tizzaga urish yoki barmog'ini shiqillatishni qo'shish mumkin.
- **"Yurish va To'xtash":** * Musiqa yangraganda bolalar ritmga mos qadam tashlaydilar.
 - Musiqa to'xtashi bilan ular "haykal" bo'lib qotib qolishlari kerak. Bu mashq tormozlanish jarayonini (o'zini boshqarishni) yaxshilaydi.

2. Musiqiy-Ritmik O'yinlar

O'yin shaklidagi mashg'ulotlar doimo yuqori samara beradi.

"Sehrli tayoqcha"

Boshlovchi qo'lida tayoqcha bilan turli sur'atda harakat qiladi.

- Tayoqcha sekin harakatlansa — bolalar ayiqdek vazmin qadam tashlaydi.
- Tez harakatlansa — quyondek sakraydi.
- Tayoqcha tepaga ko'tarilsa — hamma qo'lini ko'tarib "cho'ziladi".

"Ritmik Poezd"

Bolalar bir-birining yelkasidan ushlab turishadi. Musiqa tempiga qarab "poezd" tezlashadi yoki sekinlashadi.

Muhim: Har bir bekatda (musiqa to'xtaganda) bolalar ma'lum bir ritmik harakatni (masalan, 3 marta qarsak) bajarishlari shart.

"Savol-Javob" (Cholg'ular bilan)

Ikki guruhga bo'lingan holda:

1. Birinchi guruh doira yoki qoshiqlar bilan "savol" beradi (ritm chaladi).
2. Ikkinchi guruh o'sha ritmga mos "javob" qaytaradi.

3. Ritmning Foydali Tomonlari

Ritmik mashg'ulotlar faqat o'yin emas, balki kuchli rivojlantiruvchi vositadir:

Yo'nalish	Foydasi
Nutq	Bo'g'inlarni to'g'ri talaffuz qilish va logoritmika uchun asos bo'ladi.
Matematika	Hisoblash va ketma-ketlikni anglashni osonlashtiradi.
Psixologiya	Stressni kamaytiradi va hissiy erkinlik beradi.

4. Oddiy Ritmik Formula

Mashqlarda quyidagi oddiy formuladan foydalanish mumkin:

$$R=tv$$

Bu yerda R — ritmning zichligi, v — harakatlar soni, t — vaqt. Ya'ni, vaqt birligi ichida harakatlar sonini ko'paytirish orqali bolalarda chaqqonlikni oshirish mumkin.

O'zbek milliy raqs harakatlari maktablari

Dastlabki milliy raqs harakatlari

O'zbek milliy raqsi uzoq tarixga va o'ziga xos murakkab harakatlar tizimiga ega. Dastlabki milliy raqs harakatlari asosan tabiatni kuzatish, kundalik mehnat jarayonlari va xalq o'yinlari asosida shakllangan.

O'zbek raqs san'ati uchta asosiy maktabga bo'linadi: **Farg'ona, Xorazm va Buxoro**. Ularning har biri o'ziga xos "alifbo"ga ega.

1. Farg'ona raqs maktabi harakatlari

Bu maktab o'zining yumshoqligi, mayinligi va qo'l harakatlarining jozibadorligi bilan ajralib turadi.

- Qo'l harakatlari:** "Gul ochilishi", "Murtak", "Sumbula". Barmoqlar doimo harakatda bo'lib, go'yo bir hikoyani so'zlaydi.
- Tananing holati:** Egiluvchanlik va qomatni tik tutish, lekin elkalar bo'sh qo'yilishi muhim.
- Aylanishlar:** Sekin va vazmin aylanishlar asosiy o'rin tutadi.

2. Xorazm raqs maktabi harakatlari

Xorazm raqslari olovli, jo'shqin va o'ta harakatchanligi bilan taniladi (masalan, "Lazgi").

- Titratma (Vibratsiya):** Yelka va qo'llarning tezkor titrashi – bu maktabning tashrif qog'ozi.
- Qarsak:** Raqs davomida ritmik qarsaklar urish.
- Harakatlar dinamikasi:** O'tirib-turish, sakrashlar va keskin burilishlar ko'p uchraydi.

3. Buxoro raqs maktabi harakatlari

Buxoro raqsi o'zining mag'rurligi, keskin va aniq harakatlari, hamda zargarlik buyumlarining jaranglashi bilan ajralib turadi.

- Qars:** Oyoq va qo'llarning yerga yoki bir-biriga urilishi orqali hosil qilinadigan ritm.
- Tiz cho'kish:** "Zaynutdin" kabi elementlarda tiz cho'kib bajariladigan murakkab harakatlar.
- Bosh harakatlari:** Bo'yin va boshning keskin, ammo nafis burilishlari.

Raqsning asosiy elementlari (Umumiy)

Harakat nomi	Tavsifi
Yurish	O'zbek raqsida "uch qadam" (mayda qadamlar bilan sirg'alib yurish) eng asosiy elementdir.
Charx	Joyida yoki sahna bo'ylab aylanish.
Lirzada	Gavdaning yoki elkaning mayin tebranishi.

Harakat nomi	Tavsifi
Poyandoz	Oyoq uchida yurish yoki turish.

Muhim jihat: Milliy raqsda faqat tana emas, balki **yuz ifodasi (mimizm)** va **nigoh** ham katta rol o'ynaydi. Nigoh har doim qo'l harakatini kuzatib borishi kerak.

Bolalarda moliyaviy savodxonlikni shakllantirish

Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi 3-7 yoshlik bolalarda ilk moliyaviy savodxonlik ko'nikmalarini shakllantirish

Maktabgacha yoshdagi bolalarda (3-7 yosh) moliyaviy savodxonlikni shakllantirish — bu ularga iqtisodchi bo'lishni o'rgatish emas, balki hayotiy zaruriy tushunchalar: **ehtiyoj**, **istak**, **mehnat** va **tejamkorlik** o'rtasidagi farqni tushuntirishdir.

Ushbu yoshda mantiqiy fikrlash o'yinlar va vizual obrazlar orqali rivojlanadi. Quyida ushbu ko'nikmalarni shakllantirishning asosiy bosqichlari va usullari keltirilgan:

1. Asosiy tushunchalarni o'rgatish

Bolaga pul qayerdan kelishi va u nima uchun ishlatilishini oddiy tilda tushuntirish lozim.

- **Pulning kelib chiqishi:** Pul "bankomat ichida" yoki "kartada" o'z-o'zidan paydo bo'lmasligini, u mehnat evaziga berilishini tushuntirish.
- **Ehtiyoj va Istak (Xohish):** Eng muhim dars.
 - *Ehtiyoj:* Ovqat, kiyim, uy, dori (yashash uchun zarur).
 - *Istak:* Yangi qo'g'irchoq, shokolad, o'yinchoq mashina (busiz ham yashash mumkin).

Needs vs Wants

[Откроется в новом окне](#)

Shutterstock

2. O'yinlar orqali o'rgatish (Asosiy uslub)

Bog'cha yoshidagi bolalar uchun eng samarali usul — bu **rolli o'yinlar**.

- **"Do'kon-do'kon" o'yini:** Bolalar sotuvchi va xaridor rollarini ijro etishadi. Bu orqali ular mahsulotning narxi borligini va pul to'langach, tovar ularga tegishli bo'lishini anglashadi.
- **"Kassa" apparati bilan ishlash:** Raqamlar va hisob-kitobni o'rganish uchun ajoyib vosita.
- **Kasblar olami:** "Kim nima ish qiladi?" mavzusida suhbatlar o'tkazish. Nonvoy non yopishi, shifokor davolashi va buning uchun maosh olishini tushuntirish.

3. Jamg'arma va Tejamkorlik

Bu bosqichda bolada **sabr qilish** va **kelajakni rejalashtirish** ko'nikmasi shakllanadi.

- **Puldon (Kopilka) tizimi:** Bolaga shaffof idishdan puldon yasab berish tavsiya etiladi. Shaffof bo'lishi pulning ko'payib borayotganini ko'rib, motivatsiya olishi uchun muhim.
- **Uchta quti usuli:**
 1. **Jamg'arma:** Kattaroq o'yinchoq sotib olish uchun.
 2. **Xarajat:** Kundalik mayda ehtiyojlar (muzqaymoq kabi).
 3. **Xayriya:** Boshqalarga yordam berish madaniyatini shakllantirish.

4. Mashg'ulotlar rejasi (Yoshi bo'yicha)

Yoshi	O'rganiladigan ko'nikma	Mashg'ulot turi
3-4 yosh	Tangalar va qog'oz pullarni farqlash	Ranglar va shakllar orqali pullarni ajratish.
4-5 yosh	"Sotib olish" tushunchasi	Do'kon o'yinlari, narxlarni belgilash.
5-6 yosh	Tanlov qilishni o'rganish	Cheklangan pulga eng kerakli narsani tanlash.
6-7 yosh	Rejalashtirish	Maktab qurollari ro'yxatini tuzish va byudjetni hisoblash.

Tarbiyachilar va ota-onalar uchun tavsiyalar:

Muhim: Bolaga "pulimiz yo'q" degan salbiy jumlani ishlatishdan qoching. Buning o'rniga "Biz bu pulni hozir boshqa muhimroq narsaga (masalan, ovqatga yoki bog'cha to'loviga) rejalashtirganimiz" deb tushuntirish foydaliroq.

- Bolani o'zingiz bilan haqiqiy do'konga olib boring.

Tejamkor bola o'yinli ta'lim resurslari

Tejamkor bola o'yinli ta'lim faoliyati mavzusida 5-7 yoshli bolalar uchun resurslarni to'plamlar tayyorlash

5–7 yoshli bolalar uchun **"Tejamkor bola"** mavzusidagi o'yinli ta'lim faoliyati ularda iqtisodiy savodxonlik, resurslarni qadrlash va mas'uliyat hissini shakllantirishga xizmat qiladi.

Quyida ushbu mavzu bo'yicha tayyor resurslar to'plami va metodik tavsiyalar keltirilgan:

1. Didaktik o'yinlar to'plami

Bolalar ushbu yoshda "o'yin orqali o'rganish" bosqichida bo'lgani uchun quyidagi o'yinlar juda samarali:

- **"Kerakli va istalgan" (Ehtiyoj va xohish):**
 - **Maqsadi:** Bolalarga hayotiy zaruriy buyumlar (non, suv, kiyim) va shunchaki xohish bo'lgan buyumlar (o'yinchoq, shirinlik) farqini o'rgatish.
 - **Resurs:** Turli buyumlar rasmlari tushirilgan kartochkalar va ikkita savatcha ("Muhim" va "Orzu").
- **"Do'kon-do'kon" o'yini:**
 - **Maqsadi:** Pulning qiymatini va uni sarflashni o'rgatish.
 - **Resurs:** O'yinchoq pullar, narx yozilgan etiketkalar va savatdagi mahsulotlar.
- **"Chiroqni o'chiruvchi polvon":**
 - **Maqsadi:** Energiya tejamkorligini o'rgatish.
 - **Resurs:** Xonadan chiqayotganda chiroqni o'chirishni eslatuvchi "sмайlik" belgilarini birgalikda yasash.

2. Ko'rgazmali va amaliy mashg'ulotlar

Ijodiy ish: "Mening jamg'armam"

Bolalarga oddiy plastik idish yoki qog'oz qutilardan o'zlarining shaxsiy **"Pul qutilari"** (Kopilka) yasashni taklif qiling.

- **Kerakli jihozlar:** Bo'sh quti, rangli qog'ozlar, yelim, bo'yoqlar.
- **Suhbat:** "Agar biz har kuni ozgina pul tejab qolsak, orzu qilgan katta o'yinchoqni sotib olishimiz mumkin".

Tajriba: "Tomchi suv"

- **Jarayon:** Jo'mrakni juda sust ochib, bir idishga tomchilatib qo'ying. Bir necha soatdan keyin qancha suv to'planganini ko'rsating.
- **Xulosa:** "Bitta tomchi ham uvol bo'lmasligi kerak, chunki u katta daryoning bir qismi".

3. Adabiy va badiiy resurslar

Bolalar tushunchasini mustahkamlash uchun quyidagi mavzularda suhbatlar o'tkazing:

Resurs turi	Mavzu nomi / Mazmuni
Ertak	"Ochko'z boy va tejamkor dehqon" yoki "Chumoli va chigirtka".
Maqollar	"Tejamkorlik — boylikning yarmi", "Tomchi-tomchi ko'l bo'lur".
Multfilm	"Smeshariki: Iqtisodiyot darslari" (qisqa qismlari).

4. Ota-onalar uchun "Uyga vazifa" eslatmasi

Bolada tejamkorlik ko'nikmasini shakllantirish faqat bog'cha yoki maktab bilan cheklanmasligi kerak. Ota-onalarga quyidagi tavsiyalarni bering:

1. **Birgalikda bozor qilish:** Farzandga ma'lum bir miqdordagi pulni berib, faqat eng kerakli narsalarni tanlashga imkon berish.
2. **Resurslarni tejash:** Tish yuvayotganda suvni o'chirishni odatga aylantirish.
3. **Eski buyumlarga ikkinchi hayot berish:** Kiyimlar yoki o'yinchoqlarni ta'mirlash orqali tejashni ko'rsatish.

Eslatma: 5-7 yoshli bolaga "Iqtisodiyot" degan murakkab so'zni ishlatish shart emas. Buning o'rniga "**Tabiatni asrash**" va "**Kelajak uchun g'amxo'rlik**" tushunchalari orqali yondashish ko'proq natija beradi.

Bolalar ijodiyotida folklorning o'rni

Bolalar ijodiyotida folklor san'atining o'rni

Bolalar ijodiyotida folklor — bu shunchaki o'tmishdan qolgan meros emas, balki bolaning shaxs sifatida shakllanishi uchun eng kuchli va tabiiy vositadir. U bolaning tilini boyitadi, tasavvurini kengaytiradi va milliy o'zligini anglashga yordam beradi. Quyida bolalar ijodiyotida folklor san'atining tutgan o'rni va ahamiyati haqida batafsil to'xtalamiz:

1. Til va Nutqning Rivojlanishi

Folklor janrlari (alla, barmoq o'yinlari, tezaytishlar) bolaning ilk yoshidanoq nutq madaniyatini shakllantiradi.

- **Tezaytishlar:** Nutqiy nuqsonlarni tuzatish va talaffuzni ravon qilishga yordam beradi.
- **Topishmoqlar:** Bolani mantiqiy fikrlashga, narsa va hodisalar o'rtasidagi bog'liqlikni topishga o'rgatadi.

2. Ma'naviy va Axloqiy Tarbiya

Ertaklar va dostonlar bolalar ijodiyotining markaziy qismi bo'lib, ular orqali "yaxshilik" va "yomonlik" tushunchalari singdiriladi.

- **Qahramonlik:** Alpomish yoki Go'ro'g'li kabi obrazlar bolada mardlik va vatanparvarlik hissini uyg'otadi.
- **Pand-nasihat:** Maqollar orqali hayotiy tajriba, mehnatsevarlik va kattalarga hurmat qisqa va lo'nda shaklda yetkaziladi.

3. Estetik va Badiiy Tafakkur

Folklor — bu sintezlashgan san'at. U o'z ichiga musiqa, raqs, og'zaki ijod va xalq o'yinlarini oladi.

- **Xalq o'yinlari:** "Oq terakmi, ko'k terak", "Chillak" kabi o'yinlar nafaqat jismoniy tarbiya, balki jamoa bilan ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
- **Qo'shiqlar:** Laparlar va o'lanlar bolaning musiqiy qobiliyatini va ritm hissini rivojlantiradi.

Folklorning Bolalar Ijodidagi Vazifalari

Vazifasi	Tavsifi
Kognitiv	Dunyoqarashni kengaytiradi va bilim beradi.
Kommunikativ	Tengdoshlari bilan muloqot qilishni o'rgatadi.
Terapevtik	O'yin va ertaklar orqali boladagi qo'rquv va stressni kamaytiradi.
Kreativ	Bolani yangi ertaklar to'qishga yoki rasmlar chizishga undaydi.

Muhim eslatma: Folklor bolalar ijodiyotida faqat tayyor material emas, balki **ilhom manbai** hisoblanadi. Bugungi kunda bolalar yozuvchilari va rassomlari xalq og'zaki ijodi motivlari asosida zamonaviy asarlar yaratmoqdalar.

Bolalarga Musiqiy Savodni O'rgatish Usullari

Bolalarning dastlabki musiqiy savodga o'yin orqali o'rgatish

Bolalarga musiqiy savodni o'yin orqali o'rgatish — bu zerikarli nazariyani qiziqarli sarguzashtga aylantirishning eng samarali usulidir. Bolalar (ayniqsa bog'cha va kichik maktab yoshidagilar) mavhum tushunchalarni emas, balki his qiladigan va ko'radigan narsalarini tezroq o'zlashtiradilar.

Quyida musiqiy savodxonlikni o'yin shaklida tashkil etish uchun bir nechta amaliy metodlarni keltiraman:

1. Notalarni "Uy egachalari" orqali tanishish

Notalar besh torda joylashganini tushuntirish uchun "**Musiqiy uy**" usulidan foydalaning:

- **O'yin mazmuni:** Beshta chiziqni "ko'p qavatli uy" deb tasavvur qiling. Har bir nota — bu uydagi yashovchi.
- **Amal:** Skripka kalitini "uyning kaliti" deb atang. "Do" notasi uydan tashqarida, "qo'shimcha kursida" o'tirgan mehmon, "Mi" esa birinchi qavatda yashaydi.
- **Asbob:** Rangli doirachalardan foydalanib, bolalarga notalarni o'z o'rniga qo'yishni topshiriq bering.

2. Ritmni his qilish: "Meva-cheva" usuli

Musiqiy o'lchov va cho'zimlarni (butun, yarim, chorak) tushunish bolalar uchun qiyin. Buni mevalar yordamida soddalashtiring:

- **Olma (Chorak nota - "Ta"):** Bir marta qarsak chalish.
- **Gilos (Sakkizlik nota - "Ti-ti"):** Ikkita tez qarsak.
- **Tarvuz (Butun nota):** "T-o-o-o-o" deb cho'zib aytish.
- **O'yin:** Kartochkalarda mevalarni ketma-ket qo'ying va boladan ularni qarsak bilan "o'qib berishni" so'rang.

3. Dinamika o'yini: "Sher va Sichqon"

Musiqiy tovush balandligini (Forte va Piano) o'rgatish uchun:

- **Forte (Baland):** Bolalar xuddi sherdek hayqirib yoki qadamlarini qattiq bosib yurishadi.
- **Piano (Past):** Bolalar sichqondek oyoq uchida, ohista harakatlanishadi.
- **O'yin:** Siz forte chalsangiz (yoki aytsangiz) ular sakrashadi, piano bo'lganda esa to'xtab, pichirlashadi.

4. Melodik eshitish: "Zina-poya"

Tovushlarning baland-pastligini (registrlarni) o'rgatish:

- **O'yin:** Qo'lingizni baland ko'tarsangiz — ingichka (baland) ovoz, o'rta qo'l keltirsangiz — o'rta ovoz, pastga tushirsangiz — yo'g'on (past) ovozda kuylashadi.
- Bu usul bolaning eshitish qobiliyatini va intervallarni his qilishini rivojlantiradi.

Mashg'ulotni qiziqarli qilish uchun tavsiyalar:

Metod	Maqsad	Kerakli jihoz
"Sehrli qopcha"	Cholgʻu asboblarni tanish	Marakas, doira, qoʻngʻiroq
"Raqsga tush va toʻxta"	Musiqiy iboralarni sezish	Quvnoq va sokin musiqa
"Nota rasm"	Nota yozuvini yodlash	Rangli qalamlar, nota daftari

Muhim eslatma: Bolalar uchun dars davomiyligi 15-20 daqiqadan oshmasligi kerak. Har bir yangi maʼlumotdan soʻng, albatta harakatli oʻyin qoʻshish lozim.

- Savatga narsalarni solayotganda, nima uchun aynan shu mahsulotni tanlayotganingizni ovoz chiqarib ayting (masalan: "Bu sut ham sifatli, ham narxi arzonroq").

